

школи”, “Основ психології та педагогіки” та ін.), особливу увагу приділяємо моделюванню і проектуванню культурно-освітнього середовища в процесі навчання або під час проходження педагогічної практики, самостійній роботі студентів та залученню їх до активної науково-дослідницької роботи, розробленню навчально-методичних комплексів, укладанню навчальних посібників тощо.

Так, під час вивчення педагогічних дисциплін, моделюючи і проектуючи культурно-освітнє середовище, що передбачає використання кейс-методу, ми поєднуємо такі типи навчальних занять:

1) *семінари* (наукові семінари та конференції; прес-конференції; семінари-презентації; семінари-дослідження, інтегровані семінари, “круглий стіл”; семінари-тренінги та ін.);

2) *практичні заняття* (моделювання педагогічної ситуації та її детальний аналіз; мікророзкладання; “мій відкритий урок”; “проводжу заняття хімічного гуртка”; розроблення стратегії педагогічного дослідження, його проведення, аналіз та обговорення отриманих результатів і т. ін.).

У процесі дослідження проблеми нами виявлено, що успішне використання кейс-методу забезпечують такі **педагогічні умови**:

- 1) чітке цілепокладання;
- 2) створення позитивної мотивації студентів;
- 3) професійну спрямованість змісту педагогічних дисциплін;
- 4) моделювання культурно-освітнього середовища у процесі вивчення студентами педагогічних, професійно-зорієнтованих дисциплін тощо.

Теоретичні, практичні, методичні та діагностичні аспекти використання кейс-методу детально обґрунтовані в укладених нами навчальних посібниках [3 – 5]. Такий підхід засвідчує доцільність використання кейс-методу під час вивчення педагогічних дисциплін, оскільки дає змогу реалізувати важливі функції процесу навчання (навчальні, виховні, розвивальні, дидактичні, психологічні, методичні, комунікативні тощо), стимулює творчий потенціал студентів природничих факультетів, їхню мотивацію та навчально-пізнавальну діяльність, підвищує потребу майбутніх педагогів в самореалізації й сприяє формуванню у них культури професійного мислення.

Зауважимо, що проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективу подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо в обґрунтуванні визначених педагогічних умов, висвітленні результатів проведеного педагогічного експерименту щодо їх реалізації.

Література

1. *Волкова Н.П.* Педагогіка : посібник / Н.П. Волкова. – К.: Академія, 2001. – 576 с.
2. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук; [гол. ред. В.Г. Кремень].* – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. *Ковальчук Л.* Основи педагогічної майстерності: Навч. посібник / Лариса Ковальчук. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 608 с.
4. *Ковальчук Л.* Практикум з педагогіки: Навч. посібник / Лариса Ковальчук. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – 253 с.
5. *Ковальчук О.* Основи психології та педагогіки: Навч. посібник / Оріся Ковальчук, Світлана Когут; [за заг. ред. Лариси Ковальчук]. – Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 624 с.
6. *Кошманова Т.С.* Розвиток педагогічної освіти у США (1960 – 1998 рр.) : монографія / Тетяна Сергіївна Кошманова. – Львів: Світ, 1999. – 488 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІМІТАЦІЙНО-МОДЕЛЮЮЧИХ ІГОР ПРИ ВИВЧЕННІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ БІОЛОГІЇ

*Ковальчук Г.Я., Монастирська С.С.
Дрогобич, Україна*

Процеси реформування національної системи освіти України вимагають оновлення й модернізації навчальних технологій і методів навчання. Особливої актуальності набувають інтерактивні технології навчання, серед яких провідну роль відіграють технології ситуативного моделювання.

Імітаціями (імітаційними іграми) або симуляціями називають процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища дійсності [2]. Складніші імітаційні ігри іноді називають симуляціями, або ситуативним моделюванням, хоча чіткого розподілу в літературі не існує. Утім, інколи під назвами технології імітації та симуляції розуміють

одне й те саме. Імітаційно-моделюючі ігри присвячені вирішенню певної проблеми, набуттю процесуальних компетенцій, рефлексії шляхів вирішення проблеми, і, хоча вони можуть включати у себе розподіл ролей, це ролі «технічні» (керівник, доповідач, секретар тощо), в яких емпатія (перевтілення в образ) має менше значення, ніж у рольових іграх. Готуючи учнів до симуляції, учитель має не лише розподілити ролі й з'ясувати з кожним виконавцем послідовність його дій та висловлювань, наприклад, виходячи з обов'язків судді, голови парламенту тощо. Регламент всієї симуляції будують за чітким сценарієм, що збігається з проведенням такої процедури в реальному житті. Отже, симуляції є «мініатюрною» версією реальності.

Блок імітаційно-моделюючих ігор включає декілька груп (типів ігор) [3].

Перший тип, який називають комбінаторними іграми, представлений різноманітними іграми для яких характерні відсутність спеціальних ігрових процедур, імовірнісний характер процесу гри, ігрові дошки, різноманітні фішки тощо [4]. Для вчителів біології серед даних ігор цікавими будуть «ланцюжок слів», «хід конем», «лабіринт», «лото» і різноманітні кросворди, заповнення яких належить до репродуктивної, а складання – до частково-пошукової або навіть творчої діяльності. В іграх даного типу залучається пам'ять учнів, тому їх доцільно застосовувати під час закріплення, повторення і узагальнення матеріалу 6-7 класах, рідше в 8-9 класах.

Другий тип – різноманітні вікторини типу «Перший мільйон», «Що? Де? Коли?» тощо – також використовується переважно під час закріплення, повторення та узагальнення матеріалу. Такий тип ігор може використовуватися як у середній, так і в старшій школі.

Третій тип ігор даної групи представлений так званими стратегічними іграми. Це більш складні ігри, які на відміну від попередніх вже мають певне рольове забарвлення (тобто дії учнів диктують не тільки сама ситуація та організаційно-управлінські правила гри, а й особливості поведінки, що накладаються на гравця роллю та особливостями ситуації, що розігрується). Це частково-пошуковий, а іноді творчий рівень мислення. Стратегічні ігри використовуються для вивчення нового матеріалу і набуття нового досвіду за нестандартних умов і узагальнення вже вивченого матеріалу. Як правило такі ігри проводяться в старших класах, хоча за певних умов вони є досить ефективними і в основній школі.

На думку О. Пометун учасники імітації реагують на конкретну ситуацію в межах заданої програми, чітко виконують інструкцію, наприклад, коли проводять дослід. Як правило, учитель під час імітації надає чіткі поопераційні інструкції. Учні можуть виконувати дії індивідуально або в групах. Після завершення певного виду діяльності всі учні отримують аналогічний результат, але він може розрізнятися залежно від індивідуальних особливостей учня, складу групи, використаних ресурсів тощо. Дуже важливою процедурою імітації є обговорення отриманих результатів діяльності й усвідомлення учнями причинно-наслідкових зв'язків, які можна простежити, аналізуючи результати імітації у різних її учасників [2].

З метою з'ясування ставлення школярів до організації технологій ситуативного моделювання на уроках біології, її впливу на ефективність навчально-виховного процесу ми проводили анкетування.

Аналіз результатів анкетування показав, що більшість опитаних із 23 учнів 10-их класів (87%) позитивно ставляться до технологій ситуативного моделювання, 9% були байдужими і лише 4% мали негативне ставлення до участі у імітаційних та рольових іграх. Впровадження технологій ситуативного моделювання у навчальний процес позитивно вплинуло на успішність з біології 61% респондентів, змін не відбулося у 39% і в жодного учня успішність не погіршилася. Активними під час проведення гри були 52% учнів, не дуже активними - 35%, а зовсім неактивними - 13%. Побажання продовжувати використовувати різноманітні інтерактивні технології на уроках біології висловили 87% опитаних учнів.

Ефективність використання технологій ситуативного моделювання полягає в тому, що збуджується пізнавальний інтерес до вивчення біології, досягається високий ступінь засвоєння матеріалу на основі емоційного впливу в процесі виконання ролі [1]. Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють практичному застосуванню вміння розв'язувати проблеми, виховують такі риси характеру, як самостійність, упевненість у собі, колективізм, відповідальність, вміння та бажання спілкуватися у різних обставинах.

Література

1. Використання ігрових технологій під час вивчення біології / уклад. Задорожний К.М., Клименко Т.П. – Х: Основа, 2010. – 141 с.
2. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб./ О.І.Пометун., Л.В.Пироженко; за ред. О.І.Пометун.– К.: А.С.К., 2003. – 192с.

3. Фідря О. Діяльнісний підхід до аналізу навчально-виховного процесу / О. Фідря // Завуч. – 2004. – № 1. – С. 3 - 5.

4. Форми навчання в школі: книга для вчителя / Ю. І. Мальований [та ін.]; за ред. Ю.І. Мальованого. – К.: Освіта, 1992. – 160 с.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ВСО З ХІМІЇ

*Колінько В.О.
Полтава, Україна*

Всеукраїнська студентська олімпіада (ВСО) – система масових очних змагань у творчому застосуванні здобутих знань, умінь і навичок серед студентів вищих навчальних закладів.

ВСО з хімії проводиться щорічно з метою виявлення, відбору та підтримки обдарованої студентської молоді, розвитку і реалізації здібностей студентів, стимулювання творчої праці студентів, педагогічних та науково-педагогічних працівників, підвищення якості підготовки фахівців, активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, системного вдосконалення.

Підготовка студентів до участі у ВСО з хімії – важлива складова навчально-виховного процесу, що сприяє не тільки підвищенню їхньої зацікавленості у навчанні, але й формуванню у них важливих інтелектуальних та загальнонавчальних умінь: аналізувати, узагальнювати та систематизувати фактичний і теоретичний матеріал, працювати з різними інформаційними джерелами, формулювати відповідь на запитання проблемного характеру, встановлювати внутрішньо- та міжпредметні зв'язки, конкретизувати набуті знання. Тому підготовка студентів до участі в олімпіадах з хімії повинна проводитися системно.

Результати олімпіади, суттєво залежить від того, яка підготовча робота проводилася зі студентами. Як свідчить досвід, цю роботу слід починати за декілька місяців до початку самої олімпіади. Залучати до цієї роботи необхідно як викладачів, так і аспірантів кафедр.

Важливим для забезпечення ефективної підготовки до участі у ВСО з хімії є аналіз педагогами олімпіадних завдань минулих років, розробка алгоритму підготовки майбутніх учасників. Завдання, що пропонуються для виконання учасникам студентської олімпіади, як правило, носять нестандартний характер і вимагають від студентів не тільки міцних програмних знань, але й креативного підходу.

Підготовка студентів до участі в олімпіаді повинна включати випереджальне опанування змісту навчального предмету, відвідування студентом спецкурсів, розгляд позапрограмового матеріалу, добір специфічного навчального матеріалу підвищеної складності, розширення міжпредметних зв'язків.

Одним з основних завдань в процесі підготовки студентів до олімпіади є розвиток дивергентного мислення, тобто такого, що спрямоване на відхилення від стандартів, пошук нових методів вирішення проблеми.

Ефективними формами підготовки до студентської олімпіади є проведення заочних олімпіад, семінарів і додаткових занять для студентів молодших курсів з розв'язанням нестандартних задач олімпіадного типу. Заняття потрібно присвячувати вирішенню завдань підвищеної складності та розгляду особливо складних питань теорії.

Для забезпечення комплексної підготовки студентів до хімічної олімпіади потрібно проводити заняття у різновікових групах, де студенти старших курсів виступають у ролі наставників і передають свій досвід молодшим, регулярні консультації індивідуального і групового характеру, грамотну організацію самостійного опрацювання матеріалу. Крім того, необхідно застосовувати активні методи навчання і методи диференційованого контролю.

Важливим в ході підготовки до олімпіади є забезпечення психологічного супроводу, причиною чому є сама сутність ситуації олімпіад. Ситуація традиційних олімпіад є стресовою, на що впливають різні фактори. В ситуації олімпіад найбільш значимими стають психологічні характеристики учня. Тому необхідно забезпечити формування позитивних психологічних якостей.

Отже, при підготовці студентів до олімпіади надзвичайно важливо забезпечити засвоєння матеріалу, навчити їх користуватися тими теоретичними знаннями, якими вони володіють. Необхідно проводити цілісну наукову та психологічну підготовку.